

*Kiszely Katalin doktorjelölt,
Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Polgári Jogi és Római Jogi Tanszék*

A szupranacionális társasági modellek jellemzői

1.

A szupranacionális társasági jogi modellekké foglalkozó értekezésem alap gondolatát az adta, hogy az elmúlt két évtizedben a közösségi jogalkotás folyamata felgyorsulni látszik a rendeleti jogalkotás területén.

Ezt a folyamatot „izmosította” a „big bang”, tíz új ország felvétele az Unió tagjai közé, majd 2007-ben újabb két tagállam Románia és Bulgária csatlakozása.

A Szupranacionális társaságok, társasági modellek sorában újabb társasági forma jelent meg az Európai Zártkörű Társaság. (SPE, Societas Privata Europaea)

A Tanács 2008. június 25-én 2008/0130 (CNS) számú rendeletével elfogadta ezen társasági forma statútumának tervezetét.

Egyidejűleg lefolytatta az SPE statútumának elfogadásához szükséges eljárást így: a hatásvizsgálatot, az érdekelt felekkel szükséges konzultációt, beszerezte a Bizottság javaslatát, az Európai Parlament és az Európai Szociális és Gazdasági Bizottság véleményét. 2009 március 10-én az Európai Parlament az SPE statútumát módosítási javaslatokkal első olvasatban elfogadta, megszavazta.

Ezzel az egységes piacon olyan társasági forma megjelenése válik lehetővé, amely a KKV-k működését az egységes piacon belül jelentős mértékben megkönnyíti, hisz európai jogalanyiságot és európai arculatot rendel ehhez. Az Európai Parlament által javasolt módosításokat követően az SPE statútumának tervezete 2010 júliusában rendeletként igen nagy valószínűséggel hatályba is lép.

Az új szupranacionális társasági jogi modell megszületésének az apropója jelen értekezésemnek, mellyel a Közösségi jogalkotás folyamatának alakulását kívánom bemutatni a társasági jog területén, figyelemmel e folyamat jövőbeli várható alakulására is.

Jelen értekezésemben összehasonlítást kívánok nyújtani a szupranacionális társasági jogi modellekről (Európai Gazdasági Egyesülés, Európai Részvénytársaság, Európai Szövetkezet, és Európai Zártkörű Társaság.) és az önálló sui generis jogon alapuló rendeleti jogalkotás közösségi jogalkotást érintő hatásáról.

A szupranacionális társaságokra vonatkozó jogalkotás az Európai társasági jogalkotásban az a terület, ahol a nemzeti társasági jogok szerepét a közösség a jogalkotásban átvette. Az egységes jogalkotással modelleket kíván adni a közösségi jogalkotás.

A közösség sohasem dolgozott ki teljesen új modelleket, csak arra szorítkozott, hogy olyan egyedi megoldásokat, operatív szabályokat alkosson meg, amelyek újaknak tűnnek, valójában azonban „jól definiált modellekbe illeszkedő és egyes országokban már alkalmazott szabályok továbbfejlesztését jelentik a modellek.”¹

Az egységesített jogalkotás a legnagyobb tőkeerős társaságokra és a legkisebb vagy közepes de a belső piacot dimenziójában meghatározó legnagyobb létszámú és a „legszélesebb” működési területet átfogó társaságokra nézve jelenik meg a közösségi jogalkotásban. A közösségi jogalkotás fókuszálása a gazdasági potenciált adó körre tevődik, a tőke erő és a munkaerő felvevő képességének növelése a célpont.

Az értekezésem tárgyává tett társaságok közül az **Európai Gazdasági Egyesülés**, mely **koordinációs nonprofit társaság**, az európai jogokban nem volt ismeretes – a francia társasági jog Groupement-jét kivéve.

„Az Unió tagországainak belső jogában kooperációs jogi személy társaság általában nem volt, intézményesítése gesztust jelentett az EU jogában a túlzott német hatás miatt berzenkedő franciák felé, hiszen a francia Groupement európai kodifikációját jelentette.”²

A szupranacionális társaságok közül az Európai Gazdasági Egyesülés az a társasági forma, ahol **nincs kötelező tőkeminimum**.

Az EGE-re vonatkozó jogalkotás szükségességét az empirikus működési tapasztalatok gazdagsága indokolja, hisz a szupranacionális gazdasági együttműködést széles körben tudja koordinálni. Jelenleg is már több ezer működik belőlük, hisz működésük a terciér szektortól a tudományos fejlesztési és kísérleti tevékenységig egészen a marketing és szolgáltató tevékenységig terjed.

---

¹ Hartley, T.: The Foundations of European Community Law (6th ed.). London 2007, 287. old.

² Hartard, M.: Die Europäische Wirtschaftliche Interesse-vereinigung im deutschen, englischen und französischen Rechr, Heidelberg, 1991.

Ez a társaság alapítási lehetőség a közepes nagyságú de kisebb méretű vállalkozások számára is megfelelő, a tagállamokon is átnyúló kooperáció előmozdítására, amellyel ezek a vállalkozások hatékonyan képesek kiegészíteni tagjaik működését és megkönnyíteni azt kooperációs formában.

A szupranacionális társasági formák közül ez a legkisebb formakényszer mellett alapítható, rugalmas társasági forma. Jogképessége önálló. Az EGK sem közvetlenül sem közvetve nem irányíthatja és ellenőrizheti tagjai tevékenységét, így az azok feletti gazdasági hatalom birtokosa sem lehet.

Ez utóbbit támasztja alá, hogy nem birtokolhatja tagja részvényeit, sem üzletrészét a külső vállalkozásban való részesedés mértékét pedig az egyesülés célkitűzéseinek megvalósításához szükséges mértékben szerezheti meg, azt is a tagjai nevében.

A többi szupranacionális modellel ellentétben, az EGK tevékenysége *nem profitszerző tevékenység*.

A szupranacionális társasági modellek közül éppen ezért az EGK versenyképessége a globalizált világpiacon kevésbé kedvező, mint a többi szupranacionális társaságé.

A közösségi jogalkotás fókuszában megállapítható, hogy a Societas Europaea, az **Európai Részvénytársaság** állt. Az egységesített szabályozás „*top modellje*” az **SE**.

Méreteit, profittermelő jellegét és a gazdasági, kereskedelmi folyamatokban való részvételét tekintve a legelőnyösebb pozícióval rendelkezik a szupranacionális társaságok sorában, hisz egy európai szintű tőkekoncentráció, európai szintű nagyvállalat létrehozását teszi lehetővé az alapítók számára.

Az Európai Részvénytársaság rendelete a hagyományos részvényjogi intézményeket használja, viszont a tőkekoncentráció európai dimenziójának megfelelő társaság alapítására nyújt lehetőséget.

Az SE a koordinációs társaság EGK-val szemben profitorientált, gazdasági nyereség termelésére alapított társaság, amely a globalizáció keretei között éppen piaci versenyképessége miatt, a tőkeakkumuláció katalizátorának is tekinthető.

Ez az a társasági forma, amelynél a közösségi jogalkotást a gazdasági méret nagysága indokolta.

A két társasági forma közül az EGK alapítói köre szélesebb, az SE alapítói köre „szűkített”, miután az előbbinek, mind jogi, mind közjogi és magán alapítója is lehet, másrészt az SE alapítói köre csak a részvénytársaságokra vonatkozik.

Az **Európai Szövetkezet** az előző két szupranacionális modell közti társaság alapításra ad lehetőséget, hisz lényegesen kisebb alaptőkével a részvénytársasági felelősséghez közelebb álló vagyoni és gazdasági felelősség mellett teszi lehetővé a társaság alapítást.

Ez az a társasági forma, lényegét tekintve nem is illeszkedik a szupranacionális modellek sorába, hisz a szövetkezeteket működési alapelveik (segítségnyújtás, szolidaritás) nem a gazdasági társaságokhoz közelítik.

Ennek a társaságnak olyan sajátos személycsoport jellemzői vannak, mint az egyén elsődlegességének elve, a nyereség méltányos alapon történő felosztásának elve, a demokratikus felépítés és az ellenőrzés elve, ezek pedig nem társasági jogi kategóriák.

Az SCE-vel a közösségi jogalkotás a szövetkezeti mozgalmat a megnövekedett termelési képességek alapján a tőke irányában mozdítja el és ezen tevékenység üzleti oldalára helyezi a hangsúlyt.

A cél, hogy ezen társasági forma alapítói is versenyképesek legyenek a tőkeegyesítő társaságokkal szemben. Az agrárium szereplőinek helyzetét is javítani kívánta, nyilvánvalóan az európai jogalkotás a túltermelésből adódó permanens válság enyhítésére.

Az **Európai Zártkörű Társaság (SPE)** modellje még csak tervezet formájában létezik, amennyiben, a rendelet tervezet hatályba lép, úgy a KKV-k európai piacra való belépésének a lehetősége teremtődik meg, szupranacionális társasági modell formájában.

Az európai jogalkotás e tekintetben a KKV-k belső piacon való megjelenésének dominanciájára volt figyelemmel és a tervezett jogalkotással versenyképességüket kívánja európaivá tenni, hisz ezek a vállalkozások adják az Unió társaságainak több mint a 90%-át, így munkahelyteremtő képességük a legerőteljesebb és egyben meghatározó is az európai piacon.

A jogalkotást e társasági modell szabályozásánál tetten érhetően a mennyiségi kritériumok is vezérlik.

2. A szupranacionális modellek közös jellemzői

A szupranacionális társasági modellek közös jellemzője, hogy alapításuk egységesített sui generis jogon alapul. Mindhárom társasági forma formaváltozás, újraalapítás nélküli székhely áthelyezést tesz lehetővé az alapítók számára, melyhez európai arculat járul.

A társaság alapításhoz minimum két különböző tagállamból származó alapító kell, az SPE alapítását kivéve.

A közösségi jogalkotás ezt az alapítókra bízta, miután a modell csupán keretet jelent. Az, hogy az adott szupranacionális társaság milyen feltételekkel működjön a közösségi jogalkotó a társaság alapítók kompetenciájára bízta.

Mindegyik modell *irányítási rendszere* opcionális lehetőséget enged az egyszintű (board system), vagy kétszintű (duális rendszer) melletti társaság alapításra. Mindegyik modell szabályozza a legalapvetőbb kisebbségi jogokat, és a munkavállalói participációt, a vezető tisztségviselők felelősségére vonatkozó koncepció is hasonló.

A szupranacionális társasági modellek a közösségi modellek megjelenésével a közösségi jogalkotás „új dimenzióba” az európai jogalkotás szintjére emelte e társaságok alapítását, mely egyben a négy alapelv kitágítását, a piac szélesebbre nyitását és az integráció fokozottabb mélyítését teszi lehetővé.

3. A közösségi jogalkotás jogdogmatikájáról

A közösségi jogalkotásra vonatkozóan a jogtudomány az elmúlt évtizedekben elméleteket dolgozott ki. Az elméletek egy része a jogalkotói folyamat mikéntjére vonatkozik. Vizsgálja, hogy a jogharmonizáció vagy a rendeleti jogalkotás-e a megfelelőbb eszköz a közösségi jogalkotás számára. Jelentős elméletek születtek a jogösszehasonlításról mint tudományos módszerről, irodalma igen jelentősnek mondható. Értekezésem során érinteni szeretném a jogdogmatika e területét a teljesség igénye nélkül hisz e jogterület egy külön értekezés tárgya lehetne terjedelme miatt.

3.1. A tagállami jogok közösségiesítése

A jog közösségiesítése gazdasági feladatokhoz kötődik elsősorban. Az egységes piac működéséhez szükség van arra, hogy a termelő és kereskedelmi tevékenység olyan stratégiai döntések alapján legyen folytatható, amelyeket nem befolyásolnak a gazdaságon illetve a termelésen kívüli olyan tényezők amelyek alapján egy tevékenységet kedvezőbb lenne egy adott állam helyett egy másik államban végezni. A versenyjog után a társasági jog a közösségi jogalkotás legkiterjedtebb részterülete miután igen nagy számú olyan jogintézményt tartalmaz amely az irányelvi vagy rendeleti jogalkotással, harmonizációval vagy egységessítéssel

érintett. A jogharmonizációhoz szorosan kapcsolódik a jogösszehasonlítás mint módszertan, enélkül jogharmonizáció nem végezhető. A tagállamok nemzeti jogát és jogának különbözőségét e tudományos módszer segítségével lehet vizsgálni. „Az összehasonlító jogi módszer és az összehasonlító jogtudomány alapvető szerepet tölt be a jogalkotás területén”.³

E módszer szerepe kiemelkedő az új európai közösségi jogban és a jogalkotás folyamatában. Jogösszehasonlító tevékenységet végez az Európai Bíróság is ítéleteiben, melyek precedensül szolgálnak és ezen tudományos módszert alkalmazva hasonlítja egymáshoz a nemzeti jogalkotás intézményeit. Az Európai Bíróság szerepe e folyamatban kiemelkedő, „mind az írott normák integrálása és értelmezése eszközéül, mind pedig az írott normák legitimálásának paraméteréül szolgál”⁴

Európában megfigyelhető egy az elmúlt évtizedek során lezajló „fejlődési” folyamat a nemzeti normaalkotásban. A folyamat lényege abban áll, hogy „az Európai Közösségekhez tartozó jogrendszerekben lassan és fokozatosan egységes jogi modellek és megoldások alakulnak ki”.⁵

Megfigyelhető, tapasztalható, hogy éppen a gazdasági integráció mélyítéséért és ennek eredményeként a tagállami nemzeti jogok egyfajta mutáción, metamorfózison mennek keresztül a közösségek jogalkotó tevékenységében. Ennek a folyamatnak történeti, kulturális és elsősorban gazdasági-politikai háttere van, amelyhez tudományos (jogösszehasonlító, értelmező) tevékenység járul. A fentebbi tényezők együttesében a törvényhozó legyen az közösségi vagy tagállami „csak a transmissziós szíj szerepét játssza”.⁶

3.2. A jog közösségiesítésének többféle útja

- 1.) A közösségi jogalkotás kötelezi a tagállami bíróságokat, hogy a belső jogi normákat a közösségi elveknek, kritériumoknak megfelelően alkalmazzák
- 2.) A jogszabályt nem nemzeti szabály alapján autochton módon, hanem a közösségi jogforrások átültetése, implementációja révén dolgozzák ki a nemzeti jogok.
- 3.) A belső normák nemzeti értelmezése során a közösségi kritériumoknak megfelelő értelmezést kell alkalmazni, akkor is ha a belső jogszabály és a közösségi jogszabály között

---

³ Markesinis, B.: The Comparatist, Yearbook of European Law, 15 (1998) 261. oldal

⁴ Schwarze, I.: The Role of the European Court of Justice in the interpretation ... Baden-Baden 1988. 415. oldal

⁵ Rudden, B.-Wyett, D. Basic Community Laws. Oxford, 1999. 217. oldal

⁶ Huxenberg, W-Grundzüge des Europäischen Gemeinschaftsrechts, München, 2000. 187. oldal

nincs időbeli összefüggés. (A belső jogszabály nem implementáció céljából került kibocsátásra).

4.) A nemzeti jogszabály kollízióban van a belső jogba még nem implementált közösségi jogi normával. (Ebben az esetben a nemzeti bíróság aktusára van szükség és a közösségi jogi normáknak megfelelően módosítani kell a nemzeti jogi normát).

Az elmúlt két évtizedben a Közösségek jogalkotó tevékenysége intenzívebbé vált melyben gyorsító tényezőként szerepet játszik az Unió bővülése különösen az utolsó u.n. „*big bang*” bővülés. A jog közösségiesítésének folyamata „a közösségi jogi elemek beépülése folytán bekövetkező fokozatos erózió”⁷ természetszerűleg nem csak a társasági jog területén hanem más jogágak, agrárjog, munkajog, ipari tulajdon területén is jelentkezik.

3.3. A jog közelítésének útja

1.) *Jogharmonizáció (irányelv, rendelet)*

2.) *Jogértelmezési tevékenység (jogtudomány)*

3.) *Bírósági értelmezés (Európai Bíróság, tagországi bíróságok) tevékenységének eredményeként zajlik.*

A jogharmonizáció folyamatát és a rendeleti közösségi jogalkotás folyamatát értekezésemben részletesen tárgyaltam már a társasági jogi irányelvek és a szupranacionális társasági jogi modellek elemzésével. Itt e jogterületet csak érinteni kívánom. A közösségi jogalkotásra vonatkozó szakirodalomban (Benacchio) megkülönbözteti „jogszabályok unifikációját (egyöntetűsítés) uniformizálását (egységesítés) és harmonizációját”.⁸

Unifikáció akkor jön létre ha a jogszabályt egy egységes jogalkotó szerv bocsátja ki, amelynek hatáskörét a tagállamok elismerik, egy egységes bírósági szervezet gyakorlata (Európai Bíróság) pedig biztosítja azok egységes alkalmazását és értelmezését.

Uniformizálás a jogi normákat egy egységes szupranacionális jogalkotó szerv bocsátja ki, értelmezése pedig a tagországok bíróságainak, igazságszolgáltatási szerveinek a feladata.

A harmonizáció alapja a tagállamok által implementált azonos jogszabályok kibocsátása, amelytől el lehet térni eltérő variációk beépítésével az adott jogszabályba, az alapjául szolgáló modelltől azonban nem. A szupranacionális társaságokat érintő közösségi

---

⁷ Barnard, C.: European Community Employment Law in ed. European Community labour law, Oxford, 2001. 87. oldal

⁸ Giannantonio Benacchio: Az Európai Közösség magánjoga, OSIRIS Kiadó Budapest, 2003. 28. oldal

jogalkotás jogi modellekkel történik nemcsak a társasági jog területén, hanem a többi jogágazatban is.

Jól látható, hogy a Közösség olyan modelleket vesz át amelyek mindazok ellenére, hogy egy vagy néhány tagállamban voltak ismertek (pl. a szupranacionális társaságok egyszintű – kétszintű irányítási rendszere) a többi tagállam által is elfogadott. A közösségi jogban a jogszabályok és jogi modellek „cirkulációjával” szerzők sora foglalkozik, ez a „jelenség” a több tagországot magában foglaló Unióban jelen van. „Egy-egy jogszabály vagy megoldások és szabályok meghatározott modellt képező együttese, egyik jogrendszerből átkerül a másikba”.⁹

A közösségi jogalkotás számos területéről hozható ez utóbbira nézve példa, sőt megállapítható az is, hogy a közösségi jogalkotás átvesz Unión kívüli jogszabályi modelleket is (fogyasztóvédelem, konszernjog). Az irányelvekben és rendeletekben foglalt szabályok legnagyobb részét kizárólag majdnem „olyan modellek inspirálják amelyek a tagállamokban különösen a politikailag és gazdaságilag legnagyobb befolyással rendelkező országokban már léteznek”.¹⁰

A rendeletek a közösségi jog globális jellegére tekintettel tükrözik ugyancsak egyik vagy másik nemzeti jogrendszer adott területre vonatkozó sajátos szabályozását.

3.4. A tagállami jogközösségiesítés következménye

A modellek és jogszabályok mozgása, cirkulációja következtében a jogtudományban egyre izmosodó álláspont egy új „európai” jog az Európai Közösség újszerű és elkülönült jogrendszerének a kialakulása. Ez a jogrendszer eltér a közösséget alkotó tagállamok jogrendszerétől. Hozzá kell tennünk, hogy ennek a jogrendszernek saját jogi fóruma is van, hisz az Európai Bíróság a közösségi jog jellemző sajátosságainak figyelembe vételével biztosítja egységes alkalmazását és érvényesülését, így e jog „alkotmányos” alapjait rakja le. Ipsen a közösségi jogot jogági szempontból „gazdasági jog közösségi szinten ... amely csak ebben az egységben funkcióképes, önmagában zárt jogterület”-nek tartja.¹¹

---

⁹ Ewald, W.: The Jurisprudential Approach to Comparative Law, Am. Journal of Comparative Law 46 (1998) 91. oldal

¹⁰ Reimann, M.: The reception of Continental ideas in the Common Law World, Georgia, 1993, 90. old.

¹¹ Ipsen in Mádl-Vékás: Nemzetközi magánjog és nemzetközi gazdasági kapcsolatok joga, Tankönyv, Budapest, 1997. 25. old.

Vannak akik új „*ius commune*” megszületéséről, kialakulásáról írnak a közösségek jogalkotása kapcsán. A jelenleg már 27 állam jogrendszerét felölelő Unió jogát a döntések, a modellek, a szellemi munka, a jogtudomány egyre szélesebb homogenitás felé viszik ez tagadhatatlanul látható folyamat. A szakirodalomban egyes szerzők már a jog „európaizálásának-újraeurópaizálásának” a folyamatáról írnak.¹²

A közösségi jog fejlődésének folyamatát az erre vonatkozó jogirodalomban a *ius commune*hez való visszatérés útján való elindulásnak tartják. Ez a „jog” mindenesetre olyan jog amely nem kötődik egy jogrendszerhez de a jogi valóság „minden területére ki akar terjeszkedni és a jogtudomány szintjén jelentkezik”¹³.

Az előbbieken ismertetett jogdogmatikában meglévő álláspontok jelzik, hogy a közösségi jogalkotás vizsgálata a kontinentális és common law jogtudósainak jogalkalmazóinak e jogterület oktatóinak fantáziáját erősen foglalkoztatja. A közösségi jogalkotás egyetlen jogágazatban sem hozott létre még egységes európai kódexet. A társasági jogalkotás -- és azt gondolom ez a többi jogágra is vonatkoztatható – folyamata még tart, jelenleg még befejezetlen.

---

¹² Basedow, J.: Codification of Private Law in the EU: the making of a hybrid. *European Review of Private Law* 9 (2001) 35. old.

¹³ Watkin, T.G.: *The Europeanisation of Law* UK Comparative Law Series, Oxford, 18 (1998) 35. old.